

სკოლებში ადაპტირებული გარემოს ხელმისაწვდომობის კვლევა ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვებისათვის

სალომე აბულაშვილი¹, მარიამ ხუროშვილი¹, თენგიზ ვერულავა²

¹ სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

² მედიცინის დოქტორი, პროფესორი, მედიცინის და ჯანდაცვის მენეჯმენტის სკოლა, კავკასიის უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

შესავალი: „გაეროს ბავშვის უფლებების კონვენცია“ ბავშვს განსაკუთრებული საჭიროებების მქონედ მიიჩნევს და აღიარებს, რომ ის საზოგადოების სრულფასოვანი წევრია. ბავშვები არიან განსაკუთრებული უფლებების მქონე ადამიანები და არა უფლების პასიური ობიექტები. სკოლა ვალდებულია ყრუ/სმენადაქვეითებულ ბავშვს შეუქმნას მისთვის ადაპტირებული გარემო, საჭიროების შემთხვევაში კი მულტიდისციპლინარულმა გუნდმა შეიმუშაოს ინდივიდუალური განვითარების გეგმა. კვლევის მიზანია საქართველოს სკოლებში ადაპტირებული გარემოს ხელმისაწვდომობის კვლევა ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეებისათვის. **მეთოდოლოგია:** თვისებრივი კვლევის ფარგლებში ჩატარდა მეორეულ მონაცემთა ანალიზი და ლიტერატურის მიმოხილვა. **შედეგები:** არსებული ადგილობრივი და საერთაშორისო კანონმდებლობაზე აღებული პასუხისმგებლობის მიუხედავად, საქართველოში მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს ინკლუზიური გარემოს შექმნა და მასზე ხელმისაწვდომობა. ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების შემთხვევაში, ფიზიკური გარემოს ადეკვატურად უზრუნველყოფის თვალსაზრისით, გამოწვევად რჩება სკოლების ადაპტირება FM-სისტემებით, რომლის გადამცემი შედგება რადიოგადამცემისგან, მიკროფონისგან და მიმღებისაგან. რადიოგადამცემი და მიკროფონი ტანსაცმელზე მიემაგრება მოსაუბრეს (ამ შემთხვევაში მასწავლებლებს). FM მიმღები კი შეიცავს სიგნალების მიმღებს და ემაგრება ბავშვის (მსმენელის) ტექნიკურ მოწყობილობას. FM სისტემა შესაძლოა იყოს ინდივიდუალური და კოლექტიური. ასევე, პრობლემა საგანმანათლებლო სისტემებში არსებული ცნობიერების დონე და რელევანტური ცოდნა ინკლუზიური გარემოს პრაქტიკაში შესაქმნელად. ბარიერს წარმოადგენს სრულყოფილი ეროვნული სტატისტიკური მონაცემების არარსებობა, რომელიც საშუალებას მოგვცემდა გაგვეანალიზებინა საჯარო და კერძო სკოლებში ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების რაოდენობა, მათი ინდივიდუალური საჭიროებები და სკოლებში არსებული რეალური გამოწვევები. **დასკვნა:** მნიშვნელოვანია სკოლების ადაპტირება FM-სისტემებით, სტატისტიკური მონაცემების წარმოება და საგანმანათლებლო სივრცეებში ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების რაოდენობის ზუსტი აღწერა, სკოლის პერსონალის გადამზადება და მათი კვალიფიკაციის ამაღლება.

საკვანძო სიტყვები: ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლე, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირი, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლე, ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა.

ციტირება: სალომე აბულაშვილი, მარიამ ხუროშვილი, თენგიზ ვერულავა. სკოლებში ადაპტირებული გარემოს ხელმისაწვდომობის კვლევა ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვებისათვის. ჯანდაცვის პოლიტიკა, ეკონომიკა და სოციოლოგია, 2021; 5

Access to an Adapted School Environment for Deaf / Hard of Hearing Children

Salome Abulashvili¹, Mariam Khuroshvili¹, Tengiz Verulava²

¹ Faculty of Social and Political Sciences, Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

² Doctor of Medicine, Professor, Caucasus University

Abstract

Introduction: The UN Convention on the Rights of the Child considers a child with special needs and recognizes that he or she is a full member of society. Children are people with special rights and not passive objects of rights. The school is required to provide the deaf / hearing-impaired child with an environment that is adapted for him / her, and the multidisciplinary team, if necessary, develops an individual development plan. The purpose of the study is to investigate the availability of adapted environments in Georgian schools for deaf / hard of hearing students. **Methodology:** Secondary data analysis and literature review were conducted as part of the qualitative study. **Results:** In spite of the responsibility for existing local and international legislation, the creation of an inclusive environment and access to it is a major problem in Georgia. In the case of deaf / hearing-impaired children, adequate access to the physical environment remains a challenge for schools to adapt to FM systems, which consist of a radio transmitter, a microphone and a receiver. The radio and the microphone were attached to the clothes (teachers in this case). The FM receiver contains the signal receiver and is attached to the child's (listener's) technical equipment. The FM system can be individual and collective. There is also a problem with the level of awareness and relevance in educational systems to create an inclusive environment. In addition, the barrier is the lack of comprehensive national statistics that would allow us to analyze the number of deaf / hard of hearing children in the public and private schools, their individual needs and the real challenges in the schools. **Conclusion:** It is important to adapt schools to FM-systems, to produce statistics and accurate descriptions of the number of deaf / hearing-impaired children in educational settings, retraining and training of school personnel. You need to train people who have direct or indirect contact with children. One of the bases for implementing a non-discriminatory approach is to obtain adequate knowledge and experience from specialists.

Keywords: Deaf / hard of hearing student, person with disabilities, student with special educational needs.

Quote: Salome Abulashvili, Mariam Khuroshvili, Tengiz Verulava. Access to an Adapted School Environment for Deaf / Hard of Hearing Children. Health Policy, Economics and Sociology 2021; 5

შესავალი

გაეროს „ბავშვის უფლებათა კონვენციამ“ შეცვალა ბავშვების აღქმა და მათდამი დამოკიდებულება - ბავშვები არიან განსაკუთრებული უფლებების მქონე ადამიანები და არა უფლების პასიური ობიექტები. კონვენცია აღიარებს, რომ ბავშვებს განსაკუთრებული ზრუნვა და დაცვა სჭირდებათ, ასევე, მათ აქვთ უფლება მიიღონ ასაკის შესაბამისი განათლება და თანატოლების მსგავსად შეძლონ საზოგადოებაში ინტეგრირება (ბავშვის უფლებათა კონვენცია, 1989). საქართველოს კანონის, „ინკლუზიური განათლების დანერგვის, განვითარებისა და მონიტორინგის წესების, აგრეთვე სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა იდენტიფიკაციის მექანიზმის

დამტკიცების თაობაზე“, თანახმად, სკოლა ვალდებულია ყრუ/სმენადაქვეითებულ ბავშვს შეუქმნას მისთვის ადაპტირებული გარემო, საჭიროების შემთხვევაში კი მულტიდისციპლინარულმა გუნდმა შეიმუშაოს ინდივიდუალური განვითარების გეგმა (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2018). დღეისათვის საქართველოში ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეებისათვის რამდენიმე სახის განათლებაა ხელმისაწვდომი: სპეციალიზირებული, ინტეგრირებული და ინკლუზიური, რომელთაც აქვთ როგორც დადებითი, ასევე, უარყოფითი მხარეები. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვები იღებენ

სასკოლო განათლებას, შეიძლება ითქვას, რომ ეს პროცესი ზედაპირულად მიმდინარეობს, რადგანაც არსებული საგაკვეთილო პროცესი ხშირად არ არის მორგებული მოსწავლეთა ინტერესებზე და მათთვის ბუნდოვანი რჩება სასწავლო დაწესებულებებში ახსნილი მასალა. ზოგიერთ სმენის დაზიანების მქონე ბავშვს კი, რომელთა დიაგნოზს სხვა სირთულეებიც ახლავს თან, საერთოდ არ აქვს ამ უფლებით სარგებლობის შესაძლებლობა და მოკლებულია, როგორც სასკოლო განათლებას, ასევე თანატოლებთან ურთიერთობისა და სოციალიზაციის პროცესს.

სმენის დაზიანება განაპირობებს პიროვნების ფსიქოემოციურ მდგომარეობას, სმენის მეშვეობით ადამიანი შეიცნობს გარემომცველ სამყაროს და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, სმენა ადამიანებს ეხმარება ერთმანეთთან კომუნიკაციაში. ყრუ/სმენადაქვეითებული ადამიანებს კი ხშირად არ ეძლევათ სრულფასოვანი და ეფექტური კომუნიკაციის შესაძლებლობა. აღნიშნული საკითხი როგორც საქართველოსთვის, ასევე მსოფლიოს სხვა ქვეყნებისთვისაც მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება.

ადამიანი, რომელიც ვერ იგებს 25 დეციბელის მქონე ინტენსივობის ბგერებს, სმენადაქვეითებულია. განისაზღვრება სმენის დაქვეითების მსუბუქი, საშუალო, მძიმე და ღრმა ფორმები. ადამიანს, რომელსაც არ ესმის 80 დეციბელის მქონე ინტენსივობის ბგერებიც კი, მაშინ საქმე გვაქვს სიყრუესთან. სმენის დაქვეითება შესაძლოა იყოს როგორც თანდაყოლილი, აგრეთვე შეძენილი. სიყრუე/სმენადაქვეითებულობამ შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ერთ ან ორივე ყურზე და გამოიწვიოს სასაუბრო მეტყველების ან ხმამაღალი ბგერების მოსმენის გამძლეობა (დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი, 2018). მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო და ადგილობრივი სამართლებრივი აქტები, ხელშეკრულებები და შეთანხმებები ხელს უწყობს ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვისათვის სკოლებში ადაპტირებული გარემოს შექმნას, მოსწავლეები დღესაც რჩებიან უთანასწორო გარემოში, განიცდიან დისკრიმინაციას, როგორც თანატოლებისაგან, ასევე სკოლის პერსონალისგან. სმენის დაქვეითების მქონე ბავშვები ცდილობენ სოციალური სიტუაციებისთვის თავის არიდებას, გრძნობენ გარიყულობასა და მარტოობას, რაც იწვევს

გადიზიანებას; ფსიქოლოგიური და ზოგადი ჯანმრთელობის მდგომარეობის გაუარესებას; ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემა კი სრულფასოვან განათლებაზე ხელმიუწვდომლობაა.

მნიშვნელოვანი საკითხია ყრუ/სმენადაქვეითებულ მოსწავლეებთან მიმართებით ზუსტი სტატისტიკური მონაცემების არარსებობა. მსოფლიოში 360 მილიონ ადამიანს (დედამიწის მოსახლეობის 5%) აქვს სმენის დაქვეითება, აქედან 32 მლნ (7%) კი ბავშვია. საქართველოს მონაცემებით კი, საჯარო სკოლებში მხოლოდ 400-მდე ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვი აღირიცხება (დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი, 2018).

კვლევის მიზანია საქართველოს სკოლებში ადაპტირებული გარემოს ხელმისაწვდომობის კვლევა ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეებისათვის.

კვლევის ამოცანებია:

- სკოლებში არსებული პრაქტიკის გაანალიზება ადგილობრივ და საერთაშორისო კანონმდებლობასთან მიმართებით;
- საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს მიერ სკოლის პერსონალის ინფორმირებულობის შესწავლა;
- საქართველოში არსებული გამოწვევების გამოკვეთა.

მეთოდოლოგია

საკითხის სიღრმისეული შესწავლის მიზნით, გამოვიყენეთ თვისებრივი კვლევის ისეთი მეთოდები, როგორებიცაა: მეორეულ მონაცემთა ანალიზი და ლიტერატურის მიმოხილვა დოკუმენტების ანალიზისთვის მოვიძიეთ ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეების საჭიროებების შესახებ ჩატარებული რელევანტური კვლევები, ინკლუზიური განათლების უზრუნველყოფის შესახებ არსებული მეცნიერული ნაშრომები, გავანალიზეთ ადგილობრივი და საერთაშორისო კანონმდებლობა.

კვლევის შეზღუდვა არის სრულყოფილი ეროვნული სტატისტიკური მონაცემების არარსებობა, რომელიც საშუალებას მოგვცემდა გავგეანალიზებინა საჯარო და კერძო სკოლებში ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების რაოდენობა, მათი ინდივიდუალური

საჭიროებები და სკოლებში არსებული გამოწვევები.

შედეგები

ადგილობრივი პრაქტიკა

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების დაცვის საკანონმდებლო ბაზის გაძლიერებამ, საზოგადოებაში ახალი დამოკიდებულებების ჩამოყალიბებამ საქართველოში დღის წესრიგში დააყენა შეზღუდული შესაძლებლობისა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეთა ხარისხიანი განათლების უზრუნველყოფის საკითხი. დღეს საქართველოში ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეებისათვის რამდენიმე სახის განათლებაა ხელმისაწვდომი: სპეციალიზირებული, ინტეგრირებული და ინკლუზიური. მკვლევრები გამოყოფენ თითოეული ტიპის განათლების უპირატესობებსა და ნაკლოვანებებს (პაჭკორია, 2012).

თანამედროვე სპეციალიზირებულ სკოლებს აქვს უპირატესობები და ნაკლოვანებები სხვა ტიპის სწავლებასთან შედარებით. მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, დეტალურად განვიხილოთ, თუ რამდენადაა მორგებული აღნიშნული სწავლების ფორმა ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეებისათვის. სპეციალიზირებულ განათლებაში გათვალისწინებულია ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების საჭიროებები, შემუშავებულია შესაბამისი სასწავლო პროგრამები. მაგალითად, ყრუ მოსწავლეებს ურთიერთობა აქვთ თანატოლებთან კლასგარეშე აქტივობებისა და ღონისძიებების დროს. ბავშვს, რომლის მახლობლად არ ცხოვრობს ყრუ ბავშვი, სკოლა საშუალებას აძლევს გაეცნოს მათ და ჰქონდეს ურთიერთობა ქვეტური ენის საშუალებით (პაჭკორია, 2012). საკამათოა, თუ რამდენად შეიძლება აღნიშნული განათლება მიჩნეული იყოს პრიორიტეტულად, რადგან ამ ტიპის განათლების ფორმა არ მოიაზრებს ინკლუზიურ გარემოს, სადაც ყველა ბავშვი და მასწავლებელი თანასწორია. ის ფაქტი, რომ სპეციალიზირებულ სკოლებში ორიენტირებულნი არიან უშუალოდ ყრუ/სმენის დაქვეითების მქონე ბავშვებზე, არ შეიძლება მხოლოდ დადებითი კუთხით შევაფასოთ. მოსწავლეები არიან უთანასწორო გარემოში, რომელიც მათ „ეუბნება“, რომ მათი განსხვავებულობა სეგრეგაციის საფუძველია. ე.წ. სპეციალიზირებული სკოლა-პანსიონის უარყოფითი მხარეა ისიც, რომ საერთაშორისოდ

აღიარებული პრაქტიკით ბავშვის განვითარებისთვის საუკეთესო გარემო ოჯახია. არ შეიძლება, რომ სხვადასხვა საჭიროების გამო სკოლის მოსწავლეები დისკრიმინაციულ დამოკიდებულებებსა და პრაქტიკას განიცდიდნენ. „რაც არ უნდა კარგად იყოს სკოლის გარემო ორგანიზებული, ის ნამდვილად ვერ შეუცვლის ბავშვს სახლს ისევე, როგორც საუკეთესო პროფესიონალიც კი ვერ შეასრულებს მშობლის როლს“ (პაჭკორია, 2012, გვ. 57-58).

საქართველოს მაგალითზე, მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია განვიხილოთ სსიპ ქ. თბილისის N203 საჯარო სკოლაში (ყრუ და სმენადაქვეითებულ ბავშვთა სკოლა-პანსიონატი) არსებული ვითარება. სახალხო დამცველის 2012 წლის ანგარიშის მიხედვით, აღნიშნულ საჯარო სკოლაში „ბენეფიციარებთან კონფიდენციალური ინტერვიუს დაწყებისთანავე, როდესაც დაწესებულების პერსონალმა შეიტყო იმის შესახებ, რომ ექსპერტებთან ერთად ჯგუფში იმყოფებოდა სახალხო დამცველის მიერ დაქირავებული სურდო-თარჯიმანი, შესამჩნევი გახდა დაწესებულების პერსონალის შფოთვა, ნერვიულობა, ზედმეტი დაინტერესება გასაუბრების ოთახში მიმდინარე პროცესით; ადგილი ჰქონდა ინტერვიუს რამდენჯერმე შეწყვეტას თანამშრომლების მიერ ოთახში შემოსვლით, იმ საბაზით, რომ ბენეფიციარი „გადაიღალა და საჭირო იყო ინტერვიუს დამთავრება“ (საქართველოს სახალხო დამცველი, 2012).

ინტერვიუების შედეგად, გამოვლინდა, რომ N203 სკოლაში ადგილი ჰქონდა ბავშვებისადმი ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ ძალადობას, რაც თავისთავად არღვევს ბავშვის ფუნდამენტურ უფლებებს. საქართველოს სახალხო დამცველი რეკომენდაციით მიმართავს საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს „განახორციელონ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა მიმართ ძალადობისა და უგულვებელყოფის ყველა სავარაუდო შემთხვევის მოკვლევა და მიიღონ საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული ზომები მოძალადეთა მიმართ; მოხდეს ძალადობის მსხვერპლთა რეაბილიტაციის უზრუნველყოფა“ (საქართველოს სახალხო დამცველი, 2012, გვ. 222). აღნიშნულთან ერთად, გასათვალისწინებელია ისიც, რომ „N203 სკოლის

ადმინისტრაციის განცხადებით, აღნიშნულ სკოლაში (ყრუ და სმენადაქვეითებულებისათვის) ასევე, მულტიდისციპლინარული გუნდი ჩარიცხავს მოსწავლეებს, მაგრამ მათთვის არ არის ცნობილი თუ რა კრიტერიუმებით რიცხავენ. ამავე დროს, ადმინისტრაციის გადმოცემით, მულტიდისციპლინარულ გუნდში არ არსებობს სმენადაქვეითებულ ბავშვთა სპეციფიკის მცოდნე სპეციალისტი“ (საქართველოს სახალხო დამცველი, 2012, გვ. 238). მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, აღნიშნული საკითხის ხელახლა მოკვლევა და ბავშვების უფლებების დასაცავად სასწრაფო ზომების მიღება. აღნიშნულთან მიმართებით, საჭიროდ ვთვლით, როგორც საგანმანათლებლო, ასევე სამედიცინო საჭიროებების დროულად იდენტიფიცირებასა და შეფასებას ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეებისათვის.

სპეციალიზირებული სკოლებისგან განსხვავებით, ინტეგრირებული განათლება გულისხმობს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის ჩართვას ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში, სადაც იგი სწავლობს სპეციალური განათლების კლასში. ასეთ კლასებს ხშირად რესურს კლასებსაც უწოდებენ, სადაც ბავშვებთან სპეციალურად მომზადებული მასწავლებლები მუშაობენ. დღის გარკვეულ მონაკვეთს მოსწავლეები ჩვეულებრივ კლასში, თავის თანატოლებთან ატარებენ, ესწრებიან გაკვეთილებს და სასკოლო ღონისძიებებს (პაჭკორია, 2012).

სპეციალიზირებულ განათლებასთან შედარებით, ამ ტიპის განათლების უპირატესობა მდგომარეობს იმაში, რომ ყრუ/სმენადასვეითებული ბავშვები განათლებას იღებენ დანარჩენ მოსწავლეებთან ერთად. აღნიშნულ შემთხვევაში, სკოლამ უნდა უზრუნველყოს ადეკვატური მომსახურების მოძიება, ბავშვის უფლებების ადვოკატირება, ადაპტირებული ფიზიკური გარემო, რათა მოსწავლეებს ჰქონდეთ განათლებაზე თანაბარი ხელმისაწვდომობა.

მნიშვნელოვანია სკოლების ადაპტირება FM-სისტემებით, რომლის გადამცემი შედგება რადიოგადამცემისგან, მიკროფონისგან და მიმღებისაგან. რადიოგადამცემი და მიკროფონი მიემარება ტანსაცმელზე მოსაუბრეს (ამ შემთხვევაში მასწავლებლებს). FM მიმღები კი შეიცავს სიგნალების მიმღებს და ემაგრება ბავშვის (მსმენელის) ტექნიკურ მოწყობილობას. FM სისტემა შესაძლოა იყოს ინდივიდუალური და კოლექტიური. საყურადღებოა, უშუალოდ

ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეების კონკრეტული საჭიროებები, რომლებიც საჯარო და კერძო სკოლებისათვის ჯერ კიდევ გადაუჭრელ გამოწვევებად რჩება. კერძოდ, სმენის დარღვევის მქონე ბავშვისთვის საგანმანათლებლო დაწესებულების და განათლების ფორმის ზუსტად შესარჩევად აუცილებელია პასუხი გაეცეს მთავარ კითხვას - მისცემს თუ არა ესა თუ ის სასწავლო გარემო სმენის დარღვევის მქონე ბავშვს ინტელექტუალური, სოციალური და ემოციური განვითარების საშუალებას და რომელი გარემო იქნება ამისთვის საუკეთესო. ამისათვის, უნდა მოხდეს ბავშვის სმენის დარღვევის ხარისხის შეფასება და აუდიოლოგიური კვლევა სპეციალიზირებულ კლინიკაში უნდა განხორციელდეს. ასევე, მნიშვნელოვანია პროცესში ფსიქოლოგის ჩართულობა, რომლის ამოცანაა სხვადასხვა ფსიქომეტრული ინსტრუმენტებით (მაგ. ინტელექტის, მოტორული განვითარების, კოგნიტური უნარების ტესტები და სხვ.) შეაფასოს ბავშვის ინტელექტის დონე, კომუნიკაციის, აკადემიური უნარ-ჩვევების და ემოციური განვითარების დონეები. სკოლის ადმინისტრაციამ კი უნდა განსაზღვროს რა დამატებითი მომსახურებების უზრუნველყოფა შეუძლია სმენის დარღვევის მქონე მოსწავლისათვის (პაჭკორია, 2012). აღნიშნულთან დაკავშირებით, შეიძლება განვიხილოთ ის საკითხი, რომ საქართველოს საჯარო და კერძო სკოლები ნაკლებად უზრუნველყოფენ ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეებისათვის შესაბამისი მომსახურებების ხელმისაწვდომობას. ასევე, ჩვენი(მკვლევრების) პრაქტიკული გამოცდილებიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვიმსჯელოთ, რომ ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვებისათვის ძირითადად ხდება მინიმალური საჭიროებების დაკმაყოფილება, რაც არანაირად არ შეესაბამება ადაპტირებული გარემოს მოთხოვნებს. გასათვალისწინებელი საკითხია არა მხოლოდ არაადაპტირებული ფიზიკური გარემოს არარსებობა სკოლებში, ასევე სკოლის პერსონალის განათლების დაბალი დონე, რომელიც მოსწავლეების მიმართ ხშირად დისკრიმინაციულია. ძირითად შემთხვევებში, მშობლებს თავად უწევთ მასწავლებლებისათვის ბავშვის შესახებ დეტალური ინფორმაციის მიწოდება, თუმცა ამ პროცესებში ყოველთვის არ არის ჩართული სპეციალური პედაგოგი და ფსიქოლოგი, რომელიც სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია პროცესების ჯანსაღი განვითარებისათვის.

რაც შეეხება, ინკლუზიურ განათლებას, იგი გულისხმობს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის სრულად ჩართვას ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში. ის ესწრება ყველა გაკვეთილს და სასკოლო ღონისძიებას, თუმცა მულტიდისციპლინური გუნდის (ზოგადი განათლების პედაგოგი, ფსიქოლოგი, ოკუპაციური თერაპევტი, ლოგოპედი ან სხვა) მიერ, მშობლის აქტიური მონაწილეობით მისთვის შედგება ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა (ისგ), რაც გულისხმობს არსებული სასწავლო პროგრამის ადაპტირებას ბავშვის ინდივიდუალური შესაძლებლობების გათვალისწინებით. მასში ასევე გაიწერება ის მეთოდები, რომლის მიხედვითაც სწავლობს და იღებს შეფასებას ბავშვი (პაჭკორია, 2012). ამ ტიპის გარემოში ბავშვს შესაძლებლობა აქვს დაკმაყოფილებული იყოს მისი ინდივიდუალური საჭიროებები და ამავდროულად, თანაკლასელებთან ერთად ჩართული იყოს მიმდინარე სასწავლო პროცესებში. მნიშვნელოვანია იმ საკითხის გააზრება, რომ ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების ინდივიდუალური საჭიროებების დაკმაყოფილება არ ნიშნავს მათთვის არადისკრიმინაციული გარემოს შექმნას. მაშინ, როდესაც ბავშვს არ ეძლევა თანატოლების მსგავსად განვითარების შესაძლებლობაზე ხელმისაწვდომობა, ეს ფაქტი უკვე დისკრიმინაციულ მიდგომას უსვამს ხაზს.

საჯარო თუ კერძო სკოლებში სმენის დარღვევის მქონე მოსწავლისთვის ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შექმნის აუცილებლობის საკითხი დგება, თუკი მოსწავლე ზოგადსაგანმანათლებლო ან სპეციალიზირებულ სკოლაში სწავლობს, მას სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროება აქვს და რეგულარულად საჭიროებს განსხვავებულ მიდგომებს სწავლებისას და შეფასებისას. ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა არის სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის საგანმანათლებლო და სასკოლო აქტივობებში ჩართვის შესაძლებლობა. ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა იძლევა საშუალებას მოსწავლეზე ორიენტირებულად მოხდეს დროის იმ ყოველი მონაკვეთის დაგეგმვა, რომელსაც მოსწავლე სასკოლო სივრცეში გაატარებს ან დაუთმობს სასწავლო საქმიანობებს სკოლაში თუ სახლში. „როცა სმენის დარღვევის მქონე მოსწავლე სკოლაში სწავლობს თანატოლებთან ერთად, მნიშვნელოვანია, მისი სწავლის პროცესი ზოგადსაგანმანათლებლო სასწავლო

პროცესისაგან მოწყვეტილად და სხვა მოსწავლეებისგან იზოლირებულად (მხოლოდ რესურს ოთახში) არ მიმდინარეობდეს. პირიქით ინდივიდუალურმა გეგმამ, კიდევ უფრო უნდა შეუწყოს ხელი მოსწავლის სოციალიზაციას და ინტეგრაციას კლასში“ (პაჭკორია, 2012, გვ. 66).

ადგილობრივი კანონმდებლობა

მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, პარალელი გავალოთ ადგილობრივ პრაქტიკასა და კანონმდებლობას შორის. საინტერესოა, რამდენად შესაბამისობაში მოდის კანონმდებლობით დადგენილი სტანდარტები არსებულ გამოცდილებასთან. საქართველოს კანონის, „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“, პირველი მუხლის მიხედვით დოკუმენტის მიზანია: „...დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრა და ნებისმიერი ფიზიკური და იურიდიული პირისათვის საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი უფლებებით თანასწორად სარგებლობის უზრუნველყოფა, რასის, ოჯახური მდგომარეობის, ჯანმრთელობის მდგომარეობის, შეზღუდული შესაძლებლობის, სექსუალური ორიენტაციის, გენდერული იდენტობისა და გამოხატვის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების ან სხვა ნიშნის მიუხედავად“ (საქართველოს პარლამენტი, 2014). მხოლოდ კანონის მიღება არ უზრუნველყოფს ქვეყანაში ადეკვატური ღონისძიებებისა და პრაქტიკის განხორციელებას. კერძოდ, მნიშვნელოვანი პრობლემაა აღსრულების მექანიზმი, რომელიც ცალკე კვლევის საგნად შეიძლება მივიჩნიოთ.

აღნიშნულ დოკუმენტთან ერთად, მნიშვნელოვანია ადგილობრივი კანონი „ინკლუზიური განათლების დანერგვის, განვითარებისა და მონიტორინგის წესების, აგრეთვე სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა იდენტიფიკაციის მექანიზმის დამტკიცების თაობაზე“ (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2018), რომელიც სხვა საკითხებთან ერთად, რა თქმა უნდა, ორიენტირებულია ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეების საჭიროებების გამოკვეთასა და დაკმაყოფილებაზე. კერძოდ, ამ დოკუმენტის 22-ე მუხლი ხაზს უსვამს სკოლის ვალდებულებებს, რომლის მიხედვითაც სკოლამ „ხელი უნდა შეუწყოს სმენის დარღვევის მქონე სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის სპეციალურ მასწავლებლს ჟესტური ენის შესწავლაში“ (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2018) მაშინ,

როდესაც ქვეყანაში შესტური ენის მცოდნე ადამიანთა საკმაოდ მცირე რაოდენობაა. ასევე, ამ კანონის მიხედვით, შესტური ენის თარჯიმანმა „სმენის დარღვევის იმ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეს/მოსწავლეებს, რომელთა სწავლებაც ქართულ შესტურ ენაზე მიმდინარეობს საგაკვეთილო პროცესსა და სხვა სასკოლო სიტუაციებში უზრუნველყოფს თარგმანით – ქართული ენიდან ქართულ შესტურ ენაზე და, პირიქით, ქართული შესტური ენიდან ქართულ ენაზე“, (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2018) რაც პრაქტიკაში, შეიძლება ითქვას, ნაკლებად ხორციელდება.

საქართველოში ჩატარებული 2013 წლის კვლევის მიხედვით, „სკოლების ძალიან მცირე ნაწილში არიან თარჯიმნები სმენის დაქვეითების მქონე ბავშვების, ან უცხოენოვანი ბავშვებისთვის - 14.9%. გამოკითხულთა 43.1%-ს არ აქვს ინფორმაცია ამ საკითხზე. ამასთან, მხოლოდ 29.7% ეთანხმება დებულებას, რომ მასწავლებლები იყენებენ შესტურ ენას სიმღერებსა და ლექსებში და, რომ მასწავლებლები იყენებენ სახის გამომეტყველებას და სხეულის ენას ინფორმაციის მიწოდების ალტერნატიულ გზად- 46.7%. გამოკითხულთა 36.4%-მა არ იცის, მიმართავენ თუ არა მასწავლებლები აღნიშნულ ხერხს გაკვეთილის პროცესში. საინტერესოა ის, რომ რესპონდენტთა 30.9%-მა არ იცის, ჰყავთ თუ არა მასწავლებლებს დამხმარე ასისტენტები და მონაწილეობენ თუ არა ისინი ბავშვების აქტივობების დაგეგმვასა და განხორციელებაში - 31.1%. რესპონდენტთა 84.3% მიიჩნევს, რომ სასწავლო პროცესში გამოყენებული აქტივობები ყველა ბავშვს ანიჭებს სიამოვნებას და ახალისებს სწავლის სურვილს. 67.2% ეთანხმება, რომ მასწავლებლები იყენებენ ალტერნატიულ გზებს, რომლითაც სსსმ ბავშვებს გარკვეულ აქტივობებში ჩართვის საშუალებას აძლევენ. თუმცა, ამ დებულებას სსსმ მოსწავლეთა მშობლების მხოლოდ 46.8% ეთანხმება, მაშინ, როდესაც ტიპური განვითარების მქონე მოსწავლეთა მშობლების 63% იზიარებს ამ დებულებას (ჭინჭარაული, 2013, გვ. 26).

გარდა ამისა, პრობლემაა თავად ბავშვებისათვის შესტური ენის შესწავლა, რადგან ქვეყანაში ბარიერს წარმოადგენს დამხმარე მომსახურებების არსებობა ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეებისათვის. მნიშვნელოვანია იმის ხაზგასმაც, რომ კანონის მიხედვით, შესტური ენის სპეციალისტი „საჭიროების შემთხვევაში, ასწავლის ქართულ

შესტურ ენას სმენის დარღვევის სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის მასწავლებლებს, სხვა სპეციალისტებს, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის კანონიერ წარმომადგენელს და სურვილის შემთხვევაში, სმენის მქონე თანატოლებს“, (საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2018) რაც საქართველოში არსებული სერიოზული ხარვეზებისა და ბარიერების ფონზე ნაკლებად ხორციელდება. აღნიშნული მუხლი ხაზს უსვამს სკოლის პერსონალის ინფორმირებისა და ცოდნის საჭიროებას, რის ნაკლებობასაც დღეს ქართული განათლების სისტემა განიცდის.

საჭიროდ ვთვლით, ადგილობრივი კანონმდებლობის ხარვეზების გამოკვეთასაც. კერძოდ, სახალხო დამცველის მონიტორინგმა გამოკვეთა სისტემური პრობლემა, რომელიც აბრკოლებს სსსმ მოსწავლეების ჭეშმარიტი ინტერესების დაცვას.

მოქმედი კანონმდებლობით, მოსწავლის საგანმანათლებლო საჭიროების შესაფასებლად, აუცილებელია კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა. მაშინ, როდესაც სკოლა ვერ იღებს მშობლისგან წერილობით თანხმობას, მშობელი განცხადებით ადასტურებს, რომ თავად იღებს პასუხისმგებლობას სწავლის შედეგებზე. მიუხედავად ამისა, როდესაც გარკვეული პერიოდის შემდგომ კვლავ ვლინდება ბავშვის შეფასების საჭიროება და სკოლის მიერ მშობლისგან განმეორებითი თანხმობის მიღების მიზნით მიღებული ზომების მიუხედავად, ეს უკანასკნელი მაინც უარს აცხადებს მოსწავლის შეფასებაზე, სკოლას არ რჩება სამინისტროს მულტიდისციპლინური გუნდისთვის მიმართვის ბერკეტი.

მონიტორინგის დროს გამოიკვეთა არაერთი შემთხვევა, როდესაც მშობლის წინააღმდეგობა ან მის მიერ თანხმობის გვიან გამოხატვა გახდა მოსწავლის განვითარებისთვის შემაფერხებელი გარემოება. აღნიშნული საკითხი ერთ-ერთ პრობლემად დასახელდა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვების მშობლებთან გამართულ ფოკუს-ჯგუფის შეხვედრაზეც (საქართველოს სახალხო დამცველი, 2019, გვ. 14).

საყურადღებოა, რომ აღნიშნული საკითხი პირდაპირ მიემართება ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების საჭიროებებს, რომლებიც დღეს სისტემაში არსებობს.

საერთაშორისო კანონმდებლობა

საერთაშორისო კანონმდებლობის თვალსაზრისით, 2014 წელს საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრომ მიიღო გაეროს „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირთა უფლებების კონვენცია“, რომელიც მნიშვნელოვან აქცენტს აკეთებს ქვეყანაში უნივერსალური დიზაინის შექმნაზე. კერძოდ, „უნივერსალური დიზაინი“ გულისხმობს პროდუქტის, გარემოს, პროგრამებისა და მომსახურების ისეთ დიზაინს, რომელიც ყველა ადამიანს აძლევს მისი მაქსიმალური გამოყენების საშუალებას, ადაპტაციისა და სპეციალური დიზაინის გამოყენების აუცილებლობის გარეშე. „უნივერსალური დიზაინი“ არ გამოირიყხავს საჭიროების შემთხვევაში შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე კონკრეტული ჯგუფის მიერ დამხმარე საშუალებების გამოყენებას“ (საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო, 2014). ბავშვის უფლებების დაცვის სფეროში უმნიშვნელოვანესი დოკუმენტია გაეროს „ბავშვის უფლებათა კონვენცია“, რომელიც გაერომ 1989 წელს მიიღო. საქართველომ მთავრობამ დოკუმენტს ხელი მოაწერა 1994 წელს. ეს დოკუმენტი მნიშვნელოვანწილად ორიენტირებულია ბავშვის აღზრდასთან, განვითარებასთან და განათლებასთან დაკავშირებულ პრინციპებსა და სახელმწიფოს უფლებამოსილებაზე (ბავშვის უფლებათა კონვენცია, 1989).

კანონმდებლობის თვალსაზრისით, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოს მნიშვნელოვანი ვალდებულებები აქვს აღებული, როგორც ადგილობრივი, ასევე საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და საზოგადოების წინაშე, თუმცა პრაქტიკული თვალსაზრისით ჯერ კიდევ უამრავი გამოწვევა რჩება ყრუ/სმენადაქვეითებულ მოსწავლეთა საჭიროებების დაკმაყოფილების თვალსაზრისით.

სახელმწიფო მომსახურებები ვერ უზრუნველყოფენ არა მხოლოდ თანასწორი გარემოს შექმნას, არამედ სკოლის მოსწავლეთა ინდივიდუალურ გამოწვევებზე ორიენტირებას, რაც ნაწილობრივ კლასებში მოსწავლეთა დიდი რაოდენობითაც აიხსნება. ამასთანავე, სკოლის პედაგოგებს არ აქვთ საკმარისი ცოდნა ინდივიდუალური მიდგომებისა და ადეკვატური ინდივიდუალური გეგმების შედგენის შესახებ, რაც სისტემურ პრობლემას წარმოადგენს.

საერთაშორისო კანონმდებლობის შემადგენელი მნიშვნელოვანი ნაწილია „სალამანკას დეკლარაცია“, რომელმაც გაეროს შშმ პირთა უფლებების კონვენციასთან ერთად მნიშვნელოვნად შეცვალა სპეციალური საჭიროებების მქონე ადამიანთა განათლებისადმი დამოკიდებულება. სალამანკის დეკლარაციით სათავე დაედო ინკლუზიური განათლების მოდელის საყოველთაოდ აღიარების პროცესს. აღნიშნული მოდელის თანახმად, ყველა ადამიანი, განურჩევლად შესაძლებლობებისა და შეზღუდვებისა, განათლებას უნდა იღებდეს თანატოლებთან (უმრავლესობასთან) ერთად. საქართველოში ინკლუზიური განათლება განათლების რეფორმის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად 2006 წლიდან იქცა. დღეისთვის განათლების მოცემული მოდელი სახელმწიფო პოლიტიკის აუცილებელი შემადგენელი ნაწილი გახდა. საქართველოში 2006 წლიდან დაწყებული, ზოგადი განათლების საფეხურზე და 2013 წლის თებერვლიდან, პროფესიული განათლების საფეხურზეც ინკლუზიური განათლების მოდელით სწავლება შესაბამისი საგანმანათლებლო დაწესებულებების ვალდებულებად განიხილება (ჭინჭარაული, 2013, გვ. 4). შესაბამისად, აღნიშნული დოკუმენტების ერთ-ერთი მიზანია განათლების ყველა საფეხურზე ინკლუზიური გარემოს შექმნის ხელშეწყობა, რაც თავისთავად მნიშვნელოვან აქცენტს აკეთებს შშმ და სსსმ მოსწავლეთა საჭიროებებსა და ფუნდამენტურ უფლებებზე.

2013 წლის კვლევის „ინკლუზიური განათლების მაჩვენებლები საქართველოში“ მიხედვით, „ბრაილისა და ჟესტური ენის სწავლება მხოლოდ სენსორული დეფიციტის (მხედველობა, სმენა) მქონე მოსწავლეებისთვის სპეციალიზებული პროფილის სკოლებშია შესაძლებელი. რაც შეეხება კომუნიკაციისა და ორიენტაციის აუგმენტური და ალტერნატიული ფორმების სწავლებას, აღნიშნული სპეციალიზებული პროფილის სკოლებისთვისაც ახალი ტიპის მომსახურებას წარმოადგენს და ჯერჯერობით პილოტირების ფაზაზეა. დეფიციტურია შესაბამისი მომზადების მქონე მასწავლებლები“ (ჭინჭარაული, 2013, გვ. 13). აღნიშნულიდან გამომდინარე, პრობლემას წარმოადგენს სახელმწიფო სტრუქტურების მიერ საერთაშორისო კანონმდებლობით აღებული პასუხისმგებლობების გაანალიზება და აღსრულება.

დასკვნა

წინამდებარე კვლევაში განხილულ იქნა ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების განათლებაზე ხელმისაწვდომობა და ადგილობრივი პრაქტიკაში არსებული გამოწვევები. ნაშრომში ყურადღება გამახვილებულია ისეთ საკითხებზე, როგორებიცაა: საქართველოს სკოლებში არსებული პრაქტიკული გამოცდილება; ადგილობრივი და საერთაშორისო კანონმდებლობის განხილვა ზემოთხსენებულ მიზნობრივ ჯგუფთან მიმართებით; საქართველოს განათლების, მეცნიერების, კულტურისა და სპორტის სამინისტროს მიერ სკოლის პერსონალის გადამზადება და მათთვის ინფორმირებულობის უზრუნველყოფა და ადგილობრივი გამოწვევები. საყურადღებოა, რომ ყრუ/სმენადაქვეითებულ ბავშვებს რამდენიმე სახის განათლებაზე მიუწვდებათ ხელი, ესენია: სპეციალიზირებული, ინტეგრირებული და ინკლუზიური. სამივე განათლების მოდელს აქვს როგორც ნაკლოვანებები, ასევე, უპირატესი მხარეები. სპეციალიზირებულ განათლებაში გათვალისწინებულია ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების საჭიროებები და შემუშავებულია შესაბამისი სასწავლო პროგრამები, თუმცა ამ ტიპის განათლებას აქვს უარყოფითი მხარეებიც. კერძოდ, განათლების აღნიშნულ ფორმაში არ მოიაზრება ინკლუზიური გარემო, რომელშიც როგორც ყველა ბავშვს, ასევე მასწავლებელს აქვს თანაბარი უფლებები. სპეციალიზირებულ საგანმანათლებლო სივრცეში სკოლის მოსწავლეები სხვადასხვა საჭიროებებისა და გამოწვევების გამო დისკრიმინაციის მსხვერპლნი არიან, ადგილობრივ პრაქტიკაში დაფიქსირებულია ძალადობის შემთხვევებიც, რომელზეც სახალხო დამცველი განსაკუთრებულ ყურადღებას თავის ანგარიშში ამახვილებს (საქართველოს სახალხო დამცველი, 2012). სპეციალიზირებულ სკოლა-პანსიონატებში არ არსებობს სმენადაქვეითებულ ბავშვთა სპეციფიკის მცოდნე სპეციალისტი (სურდოპედაგოგი). მოსწავლეების ჩარიცხვა ხდება მულტიდისციპლინარული გუნდის მიერ, თუმცა ადმინისტრაციისათვის ცნობილი არ არის, რის საფუძველზე რიცხავენ ამა თუ იმ ბავშვს. (საქართველოს სახალხო დამცველი, 2012) მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, მსგავსი სპეციალიზირებული ტიპის სკოლა-პანსიონების მონიტორინგი და სისტემის მზაობასთან ერთად ამ ტიპის დაწესებულებების ეტაპობრივად დახურვა. მნიშვნელოვანია, რომ პრაქტიკული

თვალსაზრისით აუცილებლად გაკეთდეს აქცენტი საჯარო და კერძო სკოლებში ინკლუზიური გარემოს შექმნაზე. აღნიშნული საკითხების აღმოსაფხვრელად და ბავშვების ჭეშმარიტი უფლებების დასაცავად, საჭიროა გეგმის შედგენა და გარკვეული ნაბიჯების წინ გადადგმა, როგორებიცაა: ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეების აღრიცხვა, მათი სამედიცინო, სოციალური და საგანმანათლებლო საჭიროებების იდენტიფიცირება, სახელმწიფო დონეზე სამოქმედო გეგმის შემუშავება და პრევენციული ღონისძიებების განხორციელება. შემდგომი საგანმანათლებლო ტიპი არის ინტეგრირებულ განათლებაზე ხელმისაწვდომობა, რომელიც გულისხმობს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის ჩართვას ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში. შშმ ბავშვი (ამ შემთხვევაში ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვი) სწავლობს სპეციალური განათლების კლასში, რომელსაც, აგრეთვე, რესურს-კლასებსაც უწოდებენ. მსგავსი ტიპის კლასებში სპეციალურად გადამზადებული მასწავლებლები მუშაობენ, რომლებიც ზრუნავენ მათ საჭიროებებზე. დღის გარკვეულ მონაკვეთს მოსწავლეები კლასში, თავის თანატოლებთან ატარებენ, ესწრებიან გაკვეთილებს და სასკოლო ღონისძიებებს (პაჭკორია, 2012). ამ ტიპის განათლების დადებითი მხარეა ის, რომ ყრუ/სმენადასვეითებული ბავშვები განათლებას იღებენ სმენის ნორმალური განვითარების მქონე მოსწავლეებთან ერთად. მსგავს შემთხვევებში სკოლა თვითონაა ჩართული ბავშვისათვის შესაბამისი მომსახურებებისა და სერვისების მოძიებაში, საჭიროების შემთხვევაში ყრუ/სმენადაქვეითებულ ბავშვებს უწევს ადვოკატირებას, მოსწავლეებს უქმნის ადაპტირებულ გარემოს, თუმცა პრაქტიკული თვალსაზრისით ეს ნაკლებად ხორციელდება. საყურადღებოა ის ფაქტი, რომ დღეისათვის კერძო და საჯარო სკოლები ვერ უზრუნველყოფენ ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეების საჭიროებების დაკმაყოფილებასა და ბავშვები ოჯახებთან ერთად დგანან მრავალი გამოწვევის წინაშე. მათ არ ეძლევათ საშუალება, რომ მათი ფუნდამენტური უფლებები იყოს დაცული. უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა ბავშვის სმენის დარღვევის ხარისხის შეფასება. ამისათვის, აუდიოლოგიური კვლევა სპეციალიზირებულ კლინიკაში უნდა განხორციელდეს/ პროცესის მსვლელობისას რეკომენდებულია ფსიქოლოგის ჩართულობა,

რომლის ამოცანაა სხვადასხვა ინსტრუმენტით შეაფასოს ბავშვის ინტელექტის დონე, კომუნიკაციის, აკადემიური უნარ-ჩვევებისა და ემოციური განვითარების ეტაპები. სკოლის ადმინისტრაცია კი უნდა იყოს ჩართული ბავშვისათვის დამატებითი მომსახურებების მოძიებაში (პაჭკორია, 2012). სამწუხაროდ, სკოლები ვერ უზრუნველყოფენ მათთვის ისეთი გარემოს შექმნას, სადაც ბავშვებს შესაძლებლობა ექნება განვითარდნენ ინტელექტუალურად, ემოციურად და ჩაერთონ სოციალიზაციის პროცესში, რომელიც პირდაპირ კავშირშია ბავშვის ქეშმარიტი ინტერესების დაცვასთან.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, ინკლუზიური განათლება გულისხმობს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვის სრულად ჩართვას საგანმანათლებლო დაწესებულებაში, სადაც ის ესწრება სასკოლო გაკვეთილებსა და ღონისძიებებს, მისთვის

მულტიდისციპლინური გუნდისა და მშობლის მონაწილეობით შედგენილია ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა (ისგ), სადაც დეტალურადაა აღწერილი ის მეთოდები, რომლის მიხედვითაც ბავშვი სწავლობს და იღებს შესაბამის შეფასებას (პაჭკორია, 2012).

ამ ტიპის გარემოში ბავშვს შესაძლებლობა აქვს დაკმაყოფილებული იყოს მისი ინდივიდუალური საჭიროებები და ამავდროულად, თანაკლასელებთან ერთად ჩართული იყოს მიმდინარე სასწავლო პროცესებში. თუმცა, ის ფაქტი, რომ სკოლა მუშაობს ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვებისათვის ისგ-ის შექმნაზე და ცდილობს ბავშვის საჭიროებების დაკმაყოფილებას, ეს არ გამოირიცხავს მოზარდისადმი

არადისკრიმინაციული გარემოს სრულად უზრუნველყოფას. მნიშვნელოვნად მიგვაჩნია, რომ ბავშვისთვის სპეციალურად შექმნილი სასწავლო გეგმა სკოლის სასწავლო პროცესისგან დამოუკიდებლად არ მიმდინარეობდეს, რადგანაც სწორედ ეს გარემო იქნება ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვისათვის თანატოლებისაგან მოწყვეტისა და იზოლირების მაგალითი. აუცილებელია, სისტემის მორგება მოსწავლეებზე და არა მოსწავლეთა მორგება არსებულ სისტემაზე.

აღნიშნული კვლევების საფუძველზე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ საქართველოში არსებობს გარკვეული მომსახურებები, რომლებიც ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეებისათვის უზრუნველყოფენ განათლების ხელმისაწვდომობას, თუმცა ბავშვები მაინც მრავალი გამოწვევის წინაშე დგანან. მიგვაჩნია, რომ მოცემული გამოწვევების

გადაჭრა შესაძლებელია ადგილობრივი კანონმდებლობის მეტად დახვეწითა და საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანით; გარდა ამისა, მნიშვნელოვანია სკოლების ადაპტირება FM-სისტემებით, რომლის გადამცემი შედგება რადიოგადამცემისგან, მიკროფონისგან და მიმღებისაგან. რადიოგადამცემი და მიკროფონი მიემარება ტანსაცმელზე მოსაუბრეს (ამ შემთხვევაში მასწავლებლებს). FM მიმღები კი შეიცავს სიგნალების მიმღებს და ემარება ბავშვის (მსმენელის) ტექნიკურ მოწყობილობას. FM სისტემა შესაძლოა იყოს ინდივიდუალური და კოლექტიური. ასევე, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია, სტატისტიკური მონაცემების წარმოება და საგანმანათლებლო სივრცეებში ყრუ/სმენადაქვეითებული ბავშვების რაოდენობის ზუსტი აღწერა; შემდგომი გამოწვევაა სკოლის პერსონალის გადამზადება და მათი კვალიფიკაციის ამაღლება. მიგვაჩნია, რომ საერთაშორისო პრაქტიკის გაცნობისა და პრაქტიკული გაზიარების შედეგად მეტად გაუმჯობესდება ყრუ/სმენადაქვეითებული მოსწავლეების მდგომარეობა სკოლებში. მნიშვნელოვანია, რომ საერთაშორისო გამოცდილება მორგებულ იქნას ადგილობრივ სოციალურ და კულტურულ კონტექსტზე. სახელმწიფო სტრუქტურებს მნიშვნელოვანი როლი აკისრიათ საზოგადოებრივი ცნობიერების ამაღლებასა და რელევანტური ღონისძიებების გატარებაში. აქედან გამომდინარე, საჭიროდ ვთვლით იმ ადამიანების გადამზადებას, რომლებსაც პირდაპირი თუ ირიბი შეხება აქვთ ბავშვებთან. არადისკრიმინაციული მიდგომის პრაქტიკაში განხორციელების ერთ-ერთი საფუძველი კი სპეციალისტებისთვის ადეკვატური ცოდნისა და გამოცდილების მიღებაა.

გამოყენებული ლიტერატურა

- ბავშვის უფლებათა კონვენცია. (1989). unicef საქართველოში. Retrieved from www.unicef.org: https://wcmprod.unicef.org/georgia/sites/unicef.org/georgia/files/2019-03/CRC_ge.pdf
- დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი. (2018). დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრი. Retrieved from www.ncdc.ge: <http://www.ncdc.ge/Pages/User/LetterContent.aspx?ID=4dc003a2-182f-48e8-a402-841573156f14>

- პაჭკორია, თ., ლადიძე, ა., ჰენია, ჰ. (2012). სმენის დარღვევის მქონე მოსწავლეების სწავლება. Retrieved from http://ncp.ge/files/inclusion%20education/wignebi/smenis_dargvevis_mqone_mostavleebis_stavleba_-_shigtavsi.pdf?fbclid=IwAR1c2B82SVASoM99E1Of1Y7Ibm28CW1mqdrb6tEPhHfNs1PwFV5qXQrM62k
- საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო. (2018, თებერვალი 23). ინკლუზიური განათლების დანერგვის, განვითარებისა და მონიტორინგის წესების, აგრეთვე სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა იდენტიფიკაციის მექანიზმის დამტკიცების თაობაზე. Retrieved from <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4007539?publication=0&fbclid=IwAR2YqHpsW3qdUsTXmtmxVkOSDqy2H8RMthRZyO98xLo3y59ITwdEyXzeLzw>
- საქართველოს პარლამენტი. (2014, მაისი 7). Retrieved from <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2339687?publication=1>
- საქართველოს საგარეო საქმეთა სამინისტრო. (2014). დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ. Retrieved from <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2334289?publication=0>
- საქართველოს სახალხო დამცველი. (2012). Retrieved from <http://www.parliament.ge/ge/ajax/downloadFile/18663>
- საქართველოს სახალხო დამცველი. (2019). Retrieved from <http://www.ombudsman.ge/res/docs/2019061419175345379.pdf>
- ჭინჭარაული, თ. (2013). Retrieved from http://vet.ge/wp-content/uploads/2013/10/book4.pdf?fbclid=IwAR0bm61GrP_OMUWRH8O51bYitNXN3hjHYwmYigqjRFAF2WiYLn51av1bVuU